

No vam poder canviar el món

Francisco Pujol Clapés

Dedico aquest conte a totes les persones que van morir lluitant contra la dictadura franquista o en van resultar altament perjudicades.

Tot va començar l'octubre de 1972. En Miquel definitivament va acceptar la proposta del seu bon amic Francesc, de fer-se militant de les Joventuts Universitàries Revolucionàries (JUR), branca juvenil del PCE (internacional), un partit molt actiu en aquells anys, que sota l'influx del comunisme xinès comandat pel camarada Mao-Tse-Tung, avançava arreu de l'Estat espanyol captant militants de l'esquerra desencisats pel gir a la dreta,

revisionista en deien els maoistes, del partit comunista espanyol presidit per Santiago Carrillo. Li havia costat molt fer el pas de demanar l'entrada a un partit d'aquest tipus. Ell sempre havia sigut molt apocat i empegueït i sentia autèntiques esgarrifances d'haver d'enfrontar-se tan obertament a la dictadura franquista, o feixista com en deien al partit, que venia regint de forma criminal el país des de la guerra civil. Però considerava que era la seva obligació. No es podia seguir amb aquesta manca total de llibertat i amb un sistema tan corrupte i injust com el que tenien. Calia aprofitar l'avinentesa i assolir tot d'un cop i al mateix temps, l'enderrocament de la dictadura i la revolució socialista dels mitjans de producció, tal como havia aconseguit fer-ho la llarga marxa del partit comunista xinès encapçalat per Mao-Tse -Tung.

Als pocs dies d'acceptar l'entrada a les JUR. El seu amic Francesc quedà amb ell una altra vegada per tal de donar-li la cita que li permetés integrar-se a una cèl·lula del partit a la universitat. La cita era pel dimecres a les 7 de la tarda, al bar de la facultat de químiques de la Complutense, a la Ciudad Universitaria. A causa de la manca d'algunes carreres i especialitats a la universitat de Barcelona, ell tenia que estar-se des de feia un parell d'anys a Madrid. No era l'únic estudiant català a la capital. A principis dels 70

n'hi havia un bon grapat de catalans en idèntica situació. El Francesc li va recalcar que per ser reconegut a la cita hauria de portar un diari Informaciones sota el braç, ben visible, i adreçar-se a una taula del bar on hi hagués una persona llegint el mateix diari madrileny de la tarda. Li va repetir tres vegades el sant i la senya que els permetés reconèixer-se per tal que el memoritzés adientment sense necessitat d'escriure-la enlloc. Eren les regles de la clandestinitat, ben necessàries en el funcionament dels partits antifeixistes ultraperseguits com el PCE(internacional), que havia patit una gran caiguda el 1971 a Barcelona i encara se n'estava refent.

D'aquesta manera en Miquel conegué la camarada Lluïsa, que durant un cert temps fou la seva responsable política. Com tantes dones revolucionàries d'aquella època, era l'anvers de la dona eròtica. En aquella època i en aquests cercles, no es feia servir maquillatge, ni tan sols el més mínim. Les revolucionàries no visitaven mai les pentinadores, ni tenien cap cura del seu cos. Els homes també anaven molt atrotinats. Pogué veure que sobre el llavi dret de la Lluïsa fins i tot se li dibuixava un berrisoll amb pèls esparsos. Portava un jersei, amb alguna taca i tot, i pantalons de tela poc escaients i més aviat lletjos. Duia trenca, que era en aquella època com l'uniforme dels progressistes. Es tractava d'un abrigit curt amb caputxa i que en comptes de botons tenia unes banyes curtes que es subjectaven a uns cordons amb un llaç a l'extrem.. En aquells temps encara no s'havien descobert els pantalons per a dona estrets i ajustats. Era evident que els revolucionaris cardaven no per erotisme sinó per alliberar-se de prejudicis burgesos o per portar nous revolucionaris al món

Un cop fet el contacte, ella s'aixecà, guardà el diari i li digué de sortir del bar per poder parlar més tranquil·lament. En entrar al passadís de sortida li etzibà tot un seguit de preguntes:

-Ets català, oi?. T'ho he conegut de seguida. Tens encara molt d'accent. No deus portar gaire a Madrid encara. D'on ets?

En Miquel se sentí molt satisfet d'haver trobat a la capital del regne, en el nou partit, una camarada catalana—Sóc de Terrassa i aquest és el tercer any a Madrid. Me n'alegro que siguis catalana-.D'on ets tu?.

-Sóc de Manresa, del Bages. Per cert, no se si saps que el nostre partit és molt fort a Catalunya. Molt més que aquí. Va néixer a Barcelona El van fundar un bon nombre de militants del PSUC que estaven en contra del revisionisme imposat des de fora pels eurocomunistes liderats pel Carrillo. Tot seguit s'oblidà dels temes teòrics i decidí anar per feina. Després de donar-li informació sobre el funcionament de la seva cèl·lula, li va fer cinc cèntims de la imminent manifestació que s'estava preparant. Era molt àmplia, i estava organitzada per diferents partits d'esquerres amb presència a la universitat. Seria el seu bateig revolucionari. Aleshores li detallà les mesures de seguretat que es prenen en aquest tipus de salts-manifestació.

-Es fan sempre en barris obrers, en hores de màxima aflluència-li explicà-. No se salta si

no hi ha seguretat absoluta de que els grisos no han ensumat res. A l'hora convinguda la gent s'agrumolla al punt del salt i obeint el crit dels qui l'encapçalen, s'ocupa la calçada i es canten consignes, repartint i llençant pamflets a dojo. Es cosa d'uns pocs minuts. La seguretat la garanteixen sobre tot per darrere i als flancs, uns piquets de seguretat, armats

amb còctels Molotov. Si apareix un z (jeep) o una lletera plena de grisos, se'ls hi llença una barrera de foc per tal de permetre la dispersió del grup. Un cop acabada la manifestació es corre de pressa intentant allunyar-se com més aviat millor de la zona, evitant entrar a portals o estacions de metro properes. Abans de saltar es donen a conèixer les rutes no aconsellades per fugir.- Per acabar li explicà el lloc on d'ara en endavant quedarien. Només el trucaria el dia abans dient-li que era la Lluïsa, el seu nom de guerra, i avisant-lo de l'hora de la cita. Res més. Abans de acomiadar-se li preguntà pel nom escollit per conèixer-lo dins del partit.

No ho tenia rumiat, però ràpidament es decidí i li donà el seu segon nom que li posà el padrí, però que només constava a la fe de baptisme.

-Pau, o Pablo en castellà -li contestà- Et sembla bé?-Ella digué que no n'hi havia cap més amb aquest nom a la cèl·lula i que per tant era acceptable.

Passaren els següents dies sense cap activitat. Tants, que fins i tot en Miquel pensà que la manifestació s'havia cancel·lat o almenys ajornat. Ho aprofità estudiant de valent. Sabia que potser més endavant li ho impediria l'activitat política, però... no durà massa la calma, el següent dimecres rebé una trucada al vespre. Era la Lluïsa. Ho feia des d'una cabina al carrer.

-Al final és aquest dijous-li digué parlant des de l'altra banda del fil-. Quedem on sempre. A les set. Et va bé?- Li va sortir així, però la veritat és que no tenia cap sentit la pregunta, ja que la militància en aquella època era tan intensa que no podia ni passar pel cap de cap militant fer figa davant d'un esdeveniment com aquest.

El dia que s'escolà fins les set del dijous fóren per a Miquel d'acolloniment creixent, però ja ho sabia de feia temps, des de molt abans de donar la contesta afirmativa al seu amic, que passaria aquests mals moments. I tanmateix, en vingueren de molt pitjors després... La militància antifeixista era molt dura i no es podia ser un fleuma. Calia tenir

empenta. Tothom hi estava cridat... No s'hi valia a mirar cap a una altra banda. Almenys això pensava ell.

Les set del dia convingut arribaren. El lloc de cita amb la Lluïsa, era just davant d'un aparador d'una botiga de roba ben normal, allunyada de zones atapeïdes de gent. Es feia així per garantir que no eren vigilats. De seguida agafaren el metro, transbordaren a la línia 5 i sortiren a l'estació d'Urgel, al carrer General Ricardos, l'artèria principal del districte de Carabanchel. Ell lloc del salt era en ple Carabanchel Bajo, allunyat 20 minuts d'on es trobaven ara. La manifestació començava a la mateixa plaça de Carabanchel, però que en realitat es deia de forma oficial, Glorieta del Ejército. Com que faltava encara ben bé més de mitja hora per l'inici, baixaren el carrer xano-xano. La Lluïsa aprofità per recordar-li les instruccions. En cap cas devia escapar anant enrere, cap a la plaça de Carabanchel, ja que estava a prop d'una zona militar i era el lloc de possible arribada dels zetes de la poli. La marxa aniria carrer de l'Oca enllà, cap a l'avinguda d'Oporto. Se separarien del tot en el moment de la dissolució i cadascun aniria per un indret diferent, mai junts

-M'imagino que no portes cap paper que et comprometi, Oi? És per si ens detenen. No deixis mai res a casa que et pugui perjudicar en cas de detenció, a tu o a algun camarada. Deixa-ho a un armariet de la facultat o a casa de gent sense activitat política. Ells rai, no són com nosaltres, no corren cap risc. Ho faràs ?. D'acord?.-Li preguntà. S'acostaven a la Plaça de Carabanchel., faltaven només dos minuts per a les 8. Cada vegada es veia més gent jove confluent-hi, alguns portant embalums sota la gavardina, o amagats dins la trenca. Quan encara faltava un minut per a les vuit, veieren al fons, a la vorera de la dreta de la plaça, la més ampla de totes, voleiar una bandera roja amb la falç i el martell i sentiren els crits ben forts pronunciats per algú a través d'un megàfon.

-Compañeros: -Abajo la dictadura fascista!!.-tot seguit centes de persones cridant-abajo, abajo- saltaren les tanques metàl·liques que separaven les amples voreres de la calçada i correueren a posar-se darrere la bandera. N'aparegué una segona de republicana i una petita pancarta on es podia llegir. Obreros y estudiantes contra la dictadura fascista. I encara se'n desplegà una altra més petita amb unes lletres molt mal fetes que deia: Abajo el imperialismo yanqui. Vietnam vencerá. En aquelles manifestacions de llavors hi havia molt poques banderes i pancartes, ja que si t' enxampaven amb una a sobre, ja havies begut oli, ja que podien carregar-te amb vint anys de presó pels delictes de propaganda il·legal i associació il·lícita. Cada setmana hi havia judicis al tribunal d'ordre públic (TOP)La manifestació es formà amb rapidesa i comença a caminar, més aviat a córrer, en direcció al carrer de l'Oca. La Lluïsa l'agafà pel braç i li cridà en català i ben fort.

-Aquesta és la nostra. Visca la classe obrera!!-. I saltà i correu esquivant els cotxes que davant el sarau organitzat de sobte, es quedaren parats al lloc amb els conductors ben esfereïts a dins. Ell la seguí. Aviat s'incorporaren a la cua de la manifestació i començaren a corejar ben fort:

tub inclinat 45° per sota dels llençols. Miquel va fer esforços però a penes si li sortí alguna gota..

-No puc, no puc....-La infermera el tallà.

- No es preocupi, Miquel, tot arribarà. Descansi ara una estona. No s'amoïni per això-i se n'anà un altre cop. En Miquel respirà profundament, tancà els ulls, i tornà a viatjar 38 anys enrere. La por a l'operació, li havien tret la bufeta biliar, l'havien fet tornar a reviure aquells anys de lluita desesperada. Després de tot aquell patiment, que el va deixar del tot extenuat, va decidir esborrar-los del cap molt abans que el partit es dissolgués el 1980, després de dos fracassos electorals en les eleccions del 77 i en el 79. Tornà de bell nou amb la ment, al període anterior a la Transició, abans de la mort del Franco esdevinguda el novembre de 1975

-Vaig tenir molta, molta sort en aquest període terrible,-es deia a si mateix-Tot va durar fins que es legalitzà el PCE l'abril de 1977. Foren 6 anys aterridors, cada nou mes que arribava era pitjor que l'anterior, amb una tensió tan forta dins del seu cos, que quan ja va haver passat tot, va decidir mantenir aquells anys fora del seu magí com si no haguessin existit mai. I tanmateix... va tenir tanta, tanta sort... Podia haver estat tot infinitament pitjor. Va patir molt poca repressió, no el van torturar com a tants d'altres, ni va acabar sent un esguerrat d'ofici. No el van expedientar ni expulsar de la universitat. Tot l'embolic li va agafar ja amb la carrera avançada, que fent mans i mànigues, al final, va aconseguir acabar, cosa que li va permetre guanyar-se la vida després relativament bé. Fins i tot es va poder ajudar econòmicament els darrers anys donant classes particulars i fent de becari en algunes empreses, on per cert en alguna el van fer fora, en aixecar els treballadors contra la direcció per demanar més calés

Ara recordava les següents manifestacions a la del bateig de novembre de 1972. L'1 de maig del 73, fou perfecta sense cap problema. Van saltar a la Avda. de San Diego a Vallecas. Excel·lent. Moltíssima gent, i ple d'obriers tal com Déu, millor dit, Lenin, mana, res a veure amb les manifestacions d'universitat. Igual que la que van fer contra el cop a Xile que va enderrocar i assassinar el president xilè Salvador Allende. Es va fer a Bravo Murillo a la tardor del 1973. Va ser la primera vegada que van cantar El pueblo unido jamás será vencido. El Recuerdo Amanda del malaurat cantant Victor Jara, una de les primers víctimes de la repressió del feixista i colpista Pinochet, li vingué al cap. Feia tant que no la sentia...

La de l'1 de maig del 1974 també va ser molt bona, sense cap problema. Saltaren en ple barri de Salamanca davant dels feixistes, però no hi hagué detencions. La del judici 1001 contra els sindicalistes de CC.OO, del desembre de 1973 fou impossible.. La capital estava presa totalment per milers i milers de policies. Tot el barri de Salamanca es trobava envoltada de grisos, després de l'atemptat amb bomba que matà el vicepresident Carrero Blanco, saltant més de 50 metres per sobre d'un edifici, i quedant el cotxe encastat a la paret, penjat a dalt del terrat.. Ells no sabien llavors el que s'esdevingué a primera hora del matí. Hi havia convocada una vaga general... No

pogueren ni moure's. Era una temeritat rondar per aquells carrers. Fugí sa i estalvi. La de l'1 de maig del 75 fou una cosa semblant. Impossible manifestar-se. Mataren també un policia a Atocha. Però n'hi hagué d'altres molt pitjors. En una d'elles escapant pel carrer San Bernardo, també al 74, el detingueren per primer cop, però només estigué un parell d'hores a la comissaria, ja que aquella nit van agafar també molta gent i a ell només el van enxampar corrent pel carrer. El deixaren anar sense ni tan sols fitxar-lo.

Però ara recordava la manifestació de primers de 1976, amb Franco acabat de morir i en demanda de llibertat i d'amnistia. S'havia ja perdut una mica el seny i les mesures de precaució havien baixat força. Es corria ja un risc espaterrant. Se saltava a tot arreu i quan venien els grisos s'escapava corrents. A més a més estaven els guerrillers de Cristo Rei, feixistes armats que anaven a carregar-se demòcrates. Si te'n trobaves un escamot ja havies begut oli. Aquell dia va tenir mala sort. Un jeep de grisos se'ls

hi va llençar al damunt al carrer Alberto Aguilera, poc abans d'arribar a Princesa i van haver de sortir escopetejats fugint pel primer carrer que trobaren a la dreta. Almenys tres jeeps més els seguiren. Molts companys es refugiaren en portals i els van anar caçant tots, un darrere l'altre. Se'n van fer un fart d'agafar gent, però ell seguí endavant corrent i mirant enrere per si s'acostaven, fins que es va encastar de ple a l'aresta de la paret d'una obra que reduïa força l'amplada de la vorera. Va caure a terra mig estabornit. Sagnava per l'orella i el coll i li feia molt mal el canell dret i tot el braç. Amb penes i treballs es va aixecar i va poder caminar fins perdre's pel primer carrer a la dreta. La policia no parava de treure gent dels portals. Va tenir sort. No el van agafar. L'endemà després de passar una nit horrorosa de dolor anà a l'Hospital de Nuestra Señora de Loreto pertanyent a l'Assegurança Escolar. No tenia res trencat però patia una inflamació de tendons molt gran. L'enguixaren i li cosiren els traus a l'orella i al coll. Trigà gairebé un mes a restablir-se del tot.

I seguí, seguí recordant els pitjors moments. Quan els policies els tragueren a empentes i cops de porra d'una tancada de protesta a l'església de Sant Isidre, al carrer Toledo. Era a la primavera del 74. Acabà a la Puerta del Sol, a la Dirección General de Seguridad, però a les 4 hores el deixaren anar. Van agafar aquell dia més de 300 persones, però ell com que no tenia antecedents, va poder sortir.

Però la seva bona sort s'apagà l'octubre del 1976. Estava fent la mili a Saragossa i va acudir a una cita de la UDS, la unió democràtica de soldats. Era una organització dins de l'exèrcit, potenciada pel PCE(i), que ja havia esdevingut Partit del Treball, (PTE),

passà res a ell. L'escorcollaren, però al veure que el llibre seu, estès al pupitre, duia moltes fórmules ho deixaren córrer. Una altra vegada l'envoltà la sort.

S'acostà altre cop la infermera jove i li tocà el braç

-Perdoni Miquel, el sento enraonar entre somnis i m'he quedat una estona escoltant-lo. Vostè sembla que recorda la seva militància política d'aquells anys de dictadura. El meu pare també ho recorda a vegades i fins i tot se li escapen les llàgrimes. Sempre diu que no foren capaços de transformar el món. Aconseguiren la democràcia amb penes i treballs, però no es transformà res. Però, jo penso que haurien d'estar molt contents. Ho van aconseguir i en sortiren sans i estalvis, i això és molt important, tot i que no van poder canviar de veritat el món. En Miquel li recordà que el pitjor fou la persecució dels seus partits a les portes de la democràcia. Encara recordava, i li explicà, com van detenir tots els seus companys repartint pamflets a la estació d'autobusos, l'octubre del 1976. Ell una vegada més se'n va salvar. Va escapar per cames de l'estació amb la policia tractant d'encalçar-lo. Quan va poder escapolar-se, va veure una parada del PSOE al carrer. Estaven afiliant gent al partit de forma massiva. ¡Quina diferència!. Ja la gent començava a ensumar-se que s'hi podien guanyar molt bé les garrofes amb la democràcia. Evidentment es va afavorir els partits moderats mentre es perseguia als que més van fer per enderrocar la dictadura, però així fou la transició. Sempre estigué comandada des de dins mateix del sistema. Al final, la resta de partits que quedaven, incloent el PTE foren legalitzats a finals de 1977. Ho van celebrar amb un gran míting omplint de gom a gom el palau d'esports de Barcelona. Hi acudí amb d'altres camarades de l'organització del Vallès. Eren mils de banderes roges les que s'arboraren aquell dia. Però ja s'havien perdut les eleccions del juny del 1977 guanyades per la UCD. Van quedar fora de les Corts. L'oportunitat de poder de canviar el món havia desaparegut completament...

-Va ser una transició democràtica una mica de pa sucat amb oli- li va dir la infermera jove,- però va fer possible deixar enrere l'horrible dictadura, que tantes víctimes havia produït. No és d'aquest parer, Miquel?.. No totes les generacions arriben a aconseguir el seu objectiu, i vostès se'n sortiren encara que no s'assolís tot el que desitjaven.

-I ara animi's-li digué mirant-li els ulls ja una mica envellits-. Les seves constants van força bé i segurament demà o demà passat el donaran d'alta. Ara li traurem la sonda i es trobarà molt millor. El deixo amb els seus records. Pensi que molts de nosaltres els hi estem molt agraïts pel que van fer...

Francisco Pujol Clapés

L'autor vol agrair la informació sobre la memòria històrica del partit PTE obtinguda a les pàgines web adjuntes. Sense aquesta informació haguera estat del tot impossible escriure aquest conte amb rigorosa base històrica

www.pte-jgre.com
www.ptll.cat